

**Modře označené štítky znamenají,
že není zaplacené předplatné!
Předplatné na jeden rok je
38,10+ 1,90 (HST) = 40 kan. dolarů
Cena 1,88 + 0,12 (HST) = 2,00 dolary.**

Agreement # 40005374/ Registration # 09089

Datum, dokdy jsou noviny
předplaceny, je v pravém
horním rohu štítku!
ISSN 1186-9283 (Print)
ISSN 1923-1784 (Online)

J Time
Committed
À déla
convenu

Telefon: 416/530-4222
647/728-0654
Praha: 222-261-811
E-mail: abe@zpravy.ca
abe@satellite1-416.com

ČESKOSLOVENSKÝ ČTRNÁCTIDENÍK - CZECHOSLOVAK BI-WEEKLY

No. 1.

(491.)

Vol. 22.

satellite **1-416**

**Thursday,
January 12,
2012**

Published by ABE, P. O. Box 176, Station „E“, Toronto, Ontario, Canada M6H 4E2
satellite1-416.com — zpravy.org — zpravy.ca — spravy.ca

Odcházení

Přesněji řečeno, již odešly. Dvě velké legendy. Dvě postavy narozené ve znamení Vah: Václav Havel a Josef Škvorecký. Oba ráno. Snad i ve stejnou hodinu. Rozdíl šestnáct dnů. Přesto bude za datem úmrtí jiný letopočet: u jednoho 2011, u druhého 2012. Jeden zemřel v severovýchodních Čechách, poblíž místa, kde se druhý narodil. Druhý v Torontu. První bojující o právo zůstat doma, i za cenu vězení. Druhý zůstával doma, i když byl ve světě. Jeden spíš nepraktický bohém častokrát zachycený na fotografii s cigaretou a s oblibou jezdící v drahém autě. Druhý domácí typ člověka pečlivě se starající o to, aby všechny formality byly vždy vyřízené, kterého vozila v autě manželka Zdena. Jeden psal divadelní hry a na konci života režíroval svůj první film. Druhý psal povídky, podle kterých se točily filmy a divadlo bylo pro něj okrajovou záležitostí. Oba nesmírně vzdělaní, nadaní, pracovití a hlavně lidští. Nejčastěji se viděli asi před půl stoletím, kdy slovo mělo váhu. Objevovali se na stránkách *Literárních novin*, různých kulturních revue. Zcela určitě na *IV. sjezdu spisovatelů* 27.-29. června 1967, kde byl jeden z počátků Pražského jara, ale také i počátek toho, že jejich životy byly tak zcela odlišné.

Osobně jsem slyšel, jak krátce po procesu s Plasty v listopadu 1976 v jedné smíchovské hospodě Václav Havel hájil emigraci před skalními disidenty-vlastenci, i Josefa Škvoreckého, jak s úctou hovoří o těch, kteří zůstali doma. Jejich společným znakem byla úcta i tolerance. Ani jeden z nich neměl valné zdraví a nebyl fanatickým příznivcem sportu. Přesto oba shlédli dva velké finálové zápasy „naší“ fotbalové historie a oba skončily porážkou v prodloužení 1:2. Josef Škvorecký jako malý chlapec byl na finále MS v roce 1934, kdy Československo prohrálo s Itálií. Václav Havel jako prezident v Londýně v roce 1996, kdy Češi prohráli s Německem 1:2.

První dvě Havlovy hry *Zahradní slavnost* a *Vyrozumění* jsem viděl koncem šedesátých let v divadle *Na zábradlí*. Zatímco děj *Zahradní slavnosti* se mi od té doby vykouřil z hlavy, *Vyrozumění* si pamatuji celkem přesně.

Vytvořením umělého jazyka *ptydepe*, kterým se komunikovalo mezi vybranými úředníky, se mělo předejít nedorozumění. Výsledkem však bylo, že nikdo tomuto jazyku nerozuměl. Když se zjistí, že tento druh komunikace je nefunkční, vládnoucí skupina odstraní poskoka s čepicí, který k tomuto účelu seděl v rohu, celou dobu nic neříkal a na vše jen kýval a za celou dobu pronese jedinou prorockou větu v okamžiku, kdy ho likvidují a stane se tím prokletým disidentem: „Ať zhynou umělé jazyky, až žije přirozená řeč!“ Po krachu *ptydepe* se vládnoucí oligarchie rozhodne zavést nový umělý jazyk a na stejné místo přijde stejný herec, ale bez čepice. Nabízí se přímo srovnání s filosofem José Ortega y Gassetem, který tvrdí, že v Jižní Americe došlo v poslední době k několika desítkám převratů, ale nikdy se nic v systému nezmění. Výraz *ptydepe* zlidověl a používá se dnes pro úřednickou mluvu, které nikdo nerozumí.

Další hrou, která na mne udělala dojem byla jednoaktovka *Audience*. Slyšel jsem ji poprvé v

MANŽELÉ ŠKVOREČTÍ (VLEVO) A VÁCLAV A OLGA HAVLOVI PŘI SETKÁNÍ V TORONTU V ÚNORU 1990

FOTO: HELENA WILSONOVÁ

„rozhlasové“ verzi. Dialog sládky s pomocným dělníkem, od kterého je očekáváno, že bude psát sám na sebe hlášení státní policii patří k vrcholům postihujícím absurditu normalizace. Z té doby pocházejí i Havlova dvě velká díla *Dopis dr. Gustávu Husákovi*, který začíná památným oslovením *Vážený pane doktore... a Moc bezmocných*. Havel zde dospívá k závěru, podobně jako Kirkegaard, že pokud má mít slovo platnost, musíme za něj i něco obětovat. Osobně, podobně jako Andrej Sacharov v Rusku, byl na procesu se skupinou *Plastic People of the Universe* v roce 1976 a když Stb dalo příkaz k vyklizení soudní budovy, čelil zásahu požadavkem, že by i tajná policie měla budovu opustit, protože nejsou zaměstnanci soudu.

První křest ohněm v roce 1977 nedopadl pro Václava Havla nejlépe. Během svého věznění se pokusil o obsáhlou sebereflexi, z níž *Rudé právo* vytáhlo pouze kající pasáže. Bylo to pro mne dost velké zklamání, protože jsem v té době byl zrovna na Pankráci. Václav Havel vyšel ven s podmínkou a jeho komplicovi Ottu Ornestovi ani televizní pokání mnoho nepomohlo od vysokého trestu. Na štěstí pro mne celou věc uvedl na pravou míru advokát Otakar Motejl, který mne chodil pravidelně do vězení informovat o situaci venku a v té době hájil Jiřího Lederera, který zastával nejtvrďší postoj a později zemřel v emigraci ve Švýcarsku.

Je dobré, že se Václav Havel z tohoto prvního střetnutí s mocí poučil a po návratu z vězení napsal esej *Moc bezmocných*. Bezmocní tehdy přitvrdili a vznikl *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS)*. Mocní reagovali, jako vždy represí, která vyvrcholila v zatčení deseti představitelů VONSu a procesem v roce 1979. Tentokrát již z toho Václav Havel nevyšel lehkou a

neminuly ho plzeňské Bory. Jeho postoj, který nebyl fanaticky antikomunistický, ale tentokrát již pevně existenciálně ručený, mu přinesl obdiv nejen příznivců doma, ale i venku. Stal se nejznámějším českým disidentem a později prezidentem.

V té době jsem se s ním setkal třikrát. Poprvé na Silvestra v roce 1989 v Domě železničářů v Praze na Smíchově. Nejnevěřitelnější Silvestr, kdy se stará a nová moc míchala v jakémsi surrealistickém guláši a vítala společně Nový rok a vlastně vše nové. O necelé dva měsíce později, kdy přijel v únoru 1990 do Kanady a kdy jsem ho viděl jak v Ottawě, tak i v Torontu. Naposledy 29. dubna 1999 při projevu před oběma komorami kanadského Parlamentu. V atmosféře, která panovala v době bombardování Jugoslávie, jsem byl snad jediným v sále, který nevstal a netleskal. Při setkání, které následovalo, jsem mu sdělil svůj nesouhlas s jeho projevem. Od památného roku 1989 uběhlo již téměř deset let a Václav Havel již více věřil na moc mocných než těch bezmocných.

I když občas vydal některé prohlášení, s kterým jsem souhlasil a v mnohém jeho názory na občanskou společnost byly totožné s mým pohledem na svět, nečekal jsem, že by mne mohl ještě nějak oslovit. Trochu s odstupem jsem bral zprávy o jeho divadelní hře *Odcházení* a s určitou nedůvěrou o filmu, který se rozhodl režírovat. Havel však opět překvapil. Tentokrát v dobrém slova smyslu. *Odcházení* je vynikajícím filmem. Jako kdyby se Havel vrátil ke svému existenciálnímu ručení, k *Moci bezmocných*. Úspěšný politik (kancléř) je nulou, pokud za tím, co říká není pravda. Líbivá fráze o tom, jak *stát má být pro lidi*, může použít kterýkoliv politik. Ve filmu

POKRAČOVÁNÍ NA STRANĚ 7